

Bibliopláza a (köz)művelődésért

A multikultúra terei a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjában

Mi, az ezekben az években százéves¹ Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozói méltán lehetünk büszkéek könyvtárunk távolabbi és közelebbi múltjára egyaránt. Előbbire mint nagynevű elődeink által megalapozott tudományos és általános igényű közgyűjteményre, amely társadalmi változásokat, forradalmakat, háborúkat, ellentétes társadalmi rendszereket túlélő, a fővárosi lakosságot mindvégig szolgáló, Budapest kulturális életét, művelődését alapvetően befolyásoló intézményrendszerre; utóbbira mint a magyar könyvtártörténet legújabb (siker)fejezeteként emlegetett, legjobb hagyományainkat őrző, a XXI. század művelődési, tudományos, tanulási, szórakozási igényeit teljes társadalmi spektrumban kielégítő komplex könyvtári fejlesztésre. A Központi Könyvtár felújítása, bővítése után az elmúlt hat évben átalakult intézményi struktúra, valamint szakmai koncepció valós társadalmi szükségletre adott hatékony választ: „modern” szolgáltató könyvtárrá vált úgy, hogy közben megőrizte a hagyományos könyvtár kultúráközvetítő funkcióit. Minőségi és mennyiségi oldalról is látványos átalakulásnak lehetünk tanúi: eddig soha nem látott számú beiratkozott, illetve regisztrált olvasó jelent meg a Központi Könyvtárban. Folyamatos, sorokban kígyózó olvasói rohamokat szolgálunk ki. Magyarországi vonatkozásban egyedülálló a kb. 70 ezer regisztrált használó. A napi adatok magukért beszélnek: átlagosan 3-4 ezer olvasó látogatja az intézményt. Éves forgalmi kumulációban 1 193 338 érdeklődő lépett a könyvtár területére 2004-ben. Az elmúlt hat évben dinamikusan növekedett könyvtárunk minden mutatója: a 2000-ben regisztrált 15 077 olvasószám 2004-re 71 703-ra emelkedett, a kölcsönzött dokumentumok száma 143 525 egységről 1 265 922 egységre nőtt ugyanebben az időszakban. Tehát jogos a több évre elnyúló ünnepléssorozat, amellyel nemcsak a múlt eredményeiről emlékezünk meg, hanem a jövőbe mutató, nagy ívű könyvtárfejlesztési koncepció is kiformalódik. Nézzünk tehát az imponáló könyvtárhasználati mutatók mögé, bemutatva azt a metamorfózist, amely egy új társadalmi környezet szükségleteiből fakadó igényrendszerbe helyezte a felújított könyvtár szervezeti és szakmai követelményeit. Vizsgáljuk meg ennek a mérőben új könyvtári struktúrának az elemeit, törvényszerűségeit, belső szakmai folyamatait, tapasztalatait, céljait, hiszen ebben mi is részt vettünk, és hisszük, hogy az itt elindult változások az egész magyar könyvtári szakmát megmozgathatják, és segíthetik átalakulását egy jobb, hatékonyabb, korszerűbb könyvtári hálózat létrehozásában.

A könyvtár 1999-es bővítésével, majd a rákövetkező évben a régi, hagyományos könyvtári térnek, a Wenckheim-palota felújításának befejeztével – magyar viszonyok között – addig még nem előrelátható és elgondolható mértékű változás vette

kezdetét a főváros szívében, a Központi Könyvtárban. Állománya, valamint az épület régít–újat megőrző–megújító koncepciója, felújított–kibővített könyvtári tereivel, 250 számítógépet magában foglaló informatikai hálózatával, folyamatosan digitalizált katalógusával azonban előrevetítették egy sokrétű, komplex használói igényt kielégítő, multifunkcionális kulturális intézmény prosperitását. Ennek a célnak a támogatása is vezette a Fővárost, amikor a városrész eme – palotanegyednek is nevezett – területe kiemelt fontosságot kapott a nyolcadik kerületi belváros fejlesztésében, státuszának megváltoztatásában. Rangos oktatási, kulturális, intézményi hálózat közegében (Magyar Rádió, ORTT, MÁV Filharmonikusok, Nemzeti Múzeum, egyetemek stb.) újjult meg tehát a Központi Könyvtár, és lett maga is egy városrész fejlesztési koncepciójának sarokkövévé. Ebben az igényes társadalmi környezetben kell megalapozni szolgáltatásaink körét, bővíteni társadalmi kapcsolatainkat az egész város felé, fenntartani, növelni olvasói bázisunkat.

A Központi Könyvtár hagyományosan értékorientált, magas színvonalú, mennyiségben felülreprezentált állománya² a felújítást–bővítést megelőző időszakban is a bölcsészettudományok egyik legfőbb gyűjteménye volt. Megújítása során ezt a hagyományos gyűjtőkörét, különgyűjteményeinek prioritását egyrészt megőrizte, másrészt más típusú és tartalmú, az új könyvtári terekbe tervezett szolgáltatások számára alkalmas állománytesteket, dokumentumtípusokat is felvett gyűjtőkörébe. A felújítás előtt a könyvtárban nem volt audiovizuális dokumentumok kölcsönzése, gyerekkönyvtár, valamint könnyű irodalom, illetve nyilvános internetszolgáltatás. Ezeknek az állományrészeknek, szolgáltatásoknak a megjelenése annyiban volt szükségszerű, amennyiben szolgáltatásaink a lehető legnagyobb társadalmi igényeket célozták meg, kibővítve, de megőrizve az addig ellátott olvasói kört. A könyvtár felújításával–kibővítésével egy időben, belső szakmai viták keretében egyszerre újjult meg a könyvtár teljes szervezeti, szerzeményezési, feldolgozási, szolgáltatási, informatikai koncepciója, rendszere. Az átmenet szűkre szabott ideje alatt birtokba vettük az új könyvtár tereit, megmozgattuk, átköltöztettük a teljes szabadpolcos, kézikönyvtári, raktári, valamint a különgyűjtemények állományait.³ Könyvtárunk szakrendszere is átalakult; az addigi Tizedes Osztályozáson nyugvó rendszert az Egyetemes Tizedes Osztályozás váltotta fel. Az átköltözés nagysodrású éveiben kellett végrehajtanunk a teljes körű leltárt is.

Nyilvánvalóan nem lehetett volna elképzelni az állományon ilyen mértékű változtatást, ellenőrzést, honosítást egy teljesen új informatikai rendszer nélkül. A könyvtár vezetése azért döntött a Corvina integrált könyvtári szoftver bevezetése mellett (amely a régi, DOS-alapú Textlibet váltotta fel), mert állandóan fejlesztett moduljai alkalmasak ilyen nagyságrendű állomány könyvtári-funkcionális kiszolgálására. A felújítás utáni hat évben bebizonyosodott, hogy nemcsak az állomány szolgáltatása, de a másféle olvasói igények kiszolgálásának további gépesítése, növelése is csak az informatikai rendszer állandó fejlesztésével valósítható meg. A felújított Központi Könyvtár tehát elsőként az országban olyan integrált, gépesített informatikai hálózattal lepte meg olvasóit, amelyen megközelítően 180 olvasói számítógépről lehet a Corvina OPAC szolgáltatásaival keresni immár a teljes állományban, mindenfajta dokumentum között, valamint az utóbbi időben önállóan raktári kérést kezdeményezni egyedi olvasóazonosítóval. Természetesen a világhálón való megjelenésünkre is szükség volt, és ennek arculata is folyamatosan igazodik a változó igényekhez. A mai állapotban a teljes Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

hálózatába tartozó összes könyvtárával együtt jelenik meg a honlapunkon. önálló arcolataival, régiók szerinti bontásban csak úgy, mint a katalógusban, ahol a hálózat tagkönyvtárainak állománya is lekérdezhető. A gépesítés nemcsak gyorsítja, könnyíti, pontosabbá teszi a könyvtáros munkáját, de maga is perspektivikus lehetőségeket teremt az olvasók kiszolgálásában. Az olvasók számának, nyilvántartásának növekedése, a kölcsönzési forgalom, valamint az olvasók számítógépes lekérdezéseinek ugrásszerű emelkedése szükségessé tette az informatikai rendszer zavartalan működését és állandó felügyeletét.

A technika eme nagyarányú fejlesztése természetesen nem volt öncélú folyamat, hiszen ezt az informatikai hálózatot a könyvtár szolgáltatásai, állománya, és a kollégák szakmai kompetenciája töltik meg tartalommal, megint csak az olvasók hatékonyabb kiszolgálásáért. Emellett érezni lehet a kölcsönhatást és az egymásra utaltságot a technikai háttér és a tartalmi folyamatok között; állandó oda-vissza ható folyamatként a napi gyakorlat megköveteli a rendszer folyamatos tökéletesítését, de maga a korszerűsödő technikai színvonal is sugalmaz további gyakorlati-szemléleti változtatást a munkaszervezés terén. Példának okáért említsük meg, hogy könyvtárunk honlapján már olvasói vonalkóddal on-line is lehet könyvet hosszabbítani. Következő lépésként egyéb on-line szolgáltatások lehetősége is felmerült: on-line könyvelőjegyzés, erről e-mailben, SMS-ben értesítés stb. Hosszútávú elképzelésként a könyvek önkiszolgáló rendszerű kölcsönzése is elképzelhető. Ugyanakkor nem szabad, hogy a technika – segítő hatásai mellett – elszemélytelenítse a könyvtáros és az olvasó közvetlen kapcsolatát, amely a könyvtárat felkeresők jogos elvárása, és az igényeik pontos kielégítésének feltétele is.

A könyvtárban végzett komplex művelődési, oktatási, szórakozási, valamint rendezvényszervezői tevékenységekben teljesedik ki az épület építészeti is átgondolt funkcionalitása. A hat szinten elhelyezkedő olvasói terek a földszintről indulva specializált állományokra, szolgáltatásokra osztva szűrik az olvasói igényeket, megteremtve a komplexitás és a specializáltság egységét.⁴ A földszinti böngészőbe és médiatárba cleve a legnagyobb forgalmú, legáltalánosabb igényű, szórakoztató műfajok kerültek. Itt található természetesen a teljes kölcsönzési adminisztráció is, amelyet az összes látogató érint, üzemszerű munkaszervezést és munkamegosztást megkövetelve. Félelemtenként továbbhaladva először a gyermekkönyvtárban találjuk magunkat, amely szintén közeli elhelyezkedése révén számít a fiatal olvasókra, valamint arra, hogy a könyvtárhasználat „magasabb” régióiba a gyermekrésztlegesen keresztül vezető utat megtalálja a fiatalabb korosztály. A második szinten elhelyezkedő szabadpolcos könyvkiválasztó tér a maga 140 ezer kötetes állományával a könyvtár centrális helyszínévé vált; munkafolyamatok vonatkozásában ezen az olvasószolgálati szinten valósul meg leginkább a könyvtáros tájékoztató–szellemi, valamint raktári–fizikai tevékenységeinek egymást feltételező–kiegészítő egysége. Erről a szintről irányítjuk a használókat tovább a szakolvasókba, így képezve hidat a kölcsönzés és az elmélyült kutatás között. Innen közelíthetők meg tehát a felsőbb szinteken lévő általános és szakolvasói kézikönyvtárak, valamint a szociológiai és helytörténeti különgyűjtemények olvasótermei, illetve a folyóirat-olvasó, ahol a leggyakrabban keresett folyóiratok retrospektív, bekötött évfolyamai szabadpolcon vannak, tehermentesítve a raktári munkaerőt. Ezekben a felsőbb szinteken van az e-olvasó, ahol számos tudományos és oktatási információs adatbázisból tölthetnek le adatokat, cikkeket

az érdeklődők. A könyvtár épületének eme vertikális tagoltsága, a szakolvasók, valamint a könyvkiválasztó terek egymásra épülő szerveződése végcéljukat tekintve szintén azt a komplex igényt szolgálják, hogy a használók a magazinolvasástól az internetezésen keresztül a szakirodalmi kutatásig bezárólag minél többféle szolgáltatást tudjanak igénybe venni.

Láthatjuk tehát, hogy a könyvtári állomány újszerű megjelenési formái – igazodva az olvasók sokirányú érdeklődéséhez – újfajta gondolkodást tettek szükségessé a könyvtárról mint szolgáltató-közművelődési intézményről. Az állomány és a szolgáltatások fent vázolt vertikális megoszlása elősegíti egy új típusú könyvtári szolgáltatásrendszer fejlesztését, egyben előfeltételül is szolgál a korszerűbb, hatékonyabb, egyre szélesebb olvasói igénybevételt célul kitűző könyvtárpolitikának. Ez a könyvtári filozófia úgy lehet ennyire sikeres, hogy rövid-, közép-, illetve hosszú távú terveiben összehangoltan, komplex kulturális-szolgáltató intézményként gondolkodik a könyvtárról, a társadalmi környezet elvárásait, szükségleteinek változásait állandóan figyelme középpontjában tartva épít egy könyvtári imázst. Ennek az imáznak lényeges dimenziója a szabadságelv (használói oldalról), valamint a kulturális szolgáltatások új, keresletorientált megszervezése (a belső munkafolyamatok oldaláról). Ez a közkönyvtári filozófia eredeti alapvetése is, amely szerint a formai kötelezettségek betartása mellett bárki szabadon használhatja a könyvtárat saját érdeklődése és igényei szerint. A megfelelően szervezett, közvetített és kommunikált, gazdag tartalmú szolgáltatások jelentenek új utat és lehetőséget a szabad olvasói attitűd irányába. A könyvtár egész szolgáltatási szellemiségét átjárja tehát az olvasóknak biztosított lehető legnagyobb használói szabadság és önállóság. Ennek a komplex igényrendszernek a kielégítéséhez kell, hogy igazítsa gyűjtőkörét és szolgáltatásait, valamint azt, hogy eredeti-megörökölt értékeit föl nem adva, ebben az alapvetően fogyasztóelvű keresleti rendszerben szolgáltatson kulturális értékeket. E két, sokszor egymásnak látszólag ellentmondó könyvtárpolitikai elvnek a szintézise lehet egy olyan komplex könyvtári modell, amelyben a könyvtár multifunkcionális szolgáltatásrendszer hoz létre, tartalmi munkamegosztással növelve a hatékonyságot és a különböző szintű olvasói igények kielégítését. Ennek az újszerű koncepciónak a sikerességét alapvetően az állomány- és munkaszervezés fent vázolt tartalmi mozzanatai határozzák meg, és ennek a koncepciónak a sikerességében fejeződik ki a mindenkori könyvtári szolgáltatásrendszer szabadságfoka és hatékonysága. A tömegkultúra és a magas kultúra sokszor vitatott, egyre inkább relativizált, illetve egymást kizáró felfogásai befogadó módon tükröződnek vissza a sokszintű és sokszínű kulturális identitást vállaló könyvtári modellben. Bízunk abba, hogy korunk egyre riasztóbb értékvesztésének világában a könyvtárak a jövőben is képesek lesznek megőrizni értékorientáltságukat és kisugárzásukat.

Ez az új könyvtári struktúra életközelivé tette azt az új típusú, a könyvtárat több funkcióiban használó olvasói attitűdöt, amelyben a használó egyszerre van jelen tanulási, művelődési, szórakozási igényeivel, és ezt lehetőleg egy helyen szeretné kielégíteni, nem utolsósorban az időtényezőt is figyelembe véve. Ebben az újszerű kulturális versenyben komoly előnyt jelentett (a könyvtárárpület mellett) a társadalmi környezet igényessége; egyetemek, kulturális intézmények hatóságokban lévő nagy számú fiatal-felnőtt olvasó korszerű igényköre (akik egyben a könyvtár használóinak legfőbb bázisát is adják). Primer igényeiket elsősorban a

tanuláshoz kapcsolódó (szak)irodalom teszi ki, de a könyvtár jellegéből és állományából adódóan nagymértékben mutatkoznak másodlagos, közművelődési szükségletek is. Ennek az igényhorizontnak a felismerése fontos könyvtárosi-gyakorlati mozzanat, hiszen az olvasók megtartása és az élethosszig tartó önművelésre, tanulásra való késztetés kialakítása könyvtári, és persze társadalmi érdek. A könyvtári koncepcióalkotás tehát felismerte a fiatalok életmódjának azt a trendjét, hogy iskolai közösségeikből kiindulva (sokszor kollégiumokból) együtt jönnek tanulni, és a tanulás közben–után felszabaduló idejüket is értelmesen szeretnék eltölteni. A könyvtár városközpontban lévő, könnyen megközelíthető helyzetéből adódóan sokan választják találkozási helyként a Központi Könyvtárat, nemcsak a szoros értelemben vett könyvtári szolgáltatások iránt érdeklődve, hanem a megújított térszerkezetből adódó társas együttlétek kulturált helyszínéül is. A néhány fős közösségekben a könyvtárba betérő fiatalok térhasználatát meglepő hasonlóságot mutat a bevásárlóközpontok, plázák ilyen jellegű közösségeivel: kisebb asztalok melletti együttlétek, beszélgetések, „plázázó” korzózások a könyvtár tereiben. Az ilyen és hasonló módon eltöltött időt hatékony módon használhatják ki a művelődésre, kultúraátadásra fogékony szakmai elképzelések. Az igényes könyvtári környezet (terek, asztalok, székek nemcsak az olvasói részlegekben, hanem a kávézóban is), az állományprezentáció, valamint a könyvtáros szakmai elkötelezettsége együttesen járulhatnak hozzá ahhoz, hogy a közművelődés gondolata a XXI. században is tovább éljen, immár egy paradigmaváltás utáni szakmai és társadalmi feladat- és szükségletrendszerben.

Az elképzelés sikerességét bizonyítják egyrészt a Központi Könyvtár jól működő és népszerű szolgáltatásai, illetve azok a további országos közkönyvtári fejlesztések, amelyek szintén egy ilyen típusú intézményrendszerben képzelik el a jövő könyvtárait. Legutóbb a pécsi megyei és városi könyvtár összevonásával, zöldmezős beruházásként bemutatott „bibliopláza” terveivel ismerkedhettünk meg, ez regionális könyvtárként fogja szolgálni a térség kulturális igényeit. Utalhatunk már működő hasonló típusú könyvtári rendszerekre; például a kecskeméti, valamint a veszprémi megyei könyvtárra, ez utóbbinak palotafelújítási, -bővítési koncepciója építészeti is a Központi Könyvtár hasonló megjelenésére hajaz.

Összefoglalva, a magyar könyvtárügy régi problémája – késve követjük a társadalmi változásokból fakadó megváltozott kulturális szükségleteket – elementáris erővel jelentkezett a főváros meghatározó könyvtárának átalakítási koncepciójában. Jelentkezett azért is, mert köztudottan magas színvonalú dokumentumállománya mindössze az 1990-es évek elejétől kezdett szabadpolcossá válni, és ez belülről is visszafordíthatatlan folyamatokat indított be a szakmai szemléletben, valamint kifelé az olvasók igényeiben. Az 1990-es évek végére szerencsés módon futottak össze az átalakítás, bővítés, felújítás szempontjai a szakmai, valamint társadalmi szükségletek elvárásaival: épüljön egy világvárosi igényeket kielégítő könyvtár, amely a hagyományos (rég) olvasótermek mellett a legmodernebb technikai és szakmai igényeket kielégítő épületegyüttesben nyilvánuljon meg. Ennek a szükségletnek az eredménye a mai Központi Könyvtár, amelynek építészeti kialakítása (három különböző stílusú épület összeépítése) már önmagában kifejezi a modern könyvtárhasználat megkettőződött dimenzióját: a hagyományos könyvtári értékközvetítő, valamint a fogyasztásorientált kulturális szükségletek összehangolt kielégítését.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban az elmúlt években lezajlott úttörő jellegű újítások és változások ráirányíthatják a szakma figyelmét az új típusú, komplex könyvtári szolgáltatásrendszer szükségességére, amely állandóan változó, szemléletében rugalmas, megújulni képes szervezetként alkalmas arra, hogy kielégítse használóik mindenfajta szükségletét. Ennek lehet eredménye egy hatékony, a társadalom szemében is hasznos könyvtári kultúra, hogy a jelenlegi és jövőbeli kultúrafinanszírozás szempontjaiban is megkaphassa megérdemelt prioritását.

JEGYZETEK

- 1 A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár elődje, Budapest fő- és székváros könyvtára felirattal 1893-ban kezdte meg működését a városháza egykori nagytermében. Az 1903–1906 közötti időszakban Szabó Ervin és Gárdonyi Albert vezetésével szerveződött újjá. (Forrás: Katsányi Sándor: A Főváros Könyvtárának története 1945-ig) 1904-től önálló nyilvános könyvtár.
- 2 Az állomány mennyiségben is magas növekményére emeljük ki példaként a 2003-as év gyarapodási adatait: míg 2002-ben csak könyvből 769 903 egység volt könyvtárunkban, addig 2003 év végére ez a szám 791 635-re nőtt, 21 732 kötettel növelve állományunkat.
- 3 Az összes megmozgatott dokumentum 1 461 372 egység volt (2000-es adat).
- 4 A felújított könyvtár bruttó szintterülete: 14 200 négyzetméter: nemcsak térbeli növekedése, de szintbeli elosztása révén is új funkciókat előlegezett.

Balogh András

„mert az adatbázisok használata munkánk során nélkülözhetetlen”

Tapasztalatok
a „*Könyvtári források használata*” című foglalkozások megszervezéséhez egy egyetemi könyvtárban

Az elektronikus információ megjelenésével könyvtáraink falai kitágulnak, szolgáltatásaink átstrukturálódnak, a földrajzi korlátok megszűnnek, honlapjaink virtuális kapuin keresztül pedig a nap huszonnégy órájában ki-bejárnak az érdeklődők. Az információtechnológia fejlődése következtében állandóan változó információs környezet és könyvtárhasználati szokások megkívánják, hogy könyvtárainkban a használók képzését, továbbképzését is sokkal rugalmasabban kezeljük, mint azt tettük ez idáig.

Az alábbiakban arról számolunk be, hogyan hívjuk fel új szolgáltatásainkra a figyelmet, milyen eszközökkel próbáltuk és próbáljuk felkelteni az érdeklődést,

mi mindent követünk el annak érdekében, hogy az érdeklődés ne lankadjon, és minél többen használják ezeket a cseppet sem olcsó lehetőségeket.

Könyvtárunk, a Pécsi Tudományegyetem Orvostudományi és Egészségtudományi Centrumának Könyvtára 2001-ben ünnepelte alapításának 75. évfordulóját. A könyvtárat alapító dr. Pekár Mihály szándéka szerint, már az első pillanattól kezdve nagy gondot fordítottak az olvasók nevelésére¹, könyvtárhasználati ismereteinek bővítésére, a katalógusok használatára.

A nyolevanas évek végétől, az első számítógép könyvtárunkba kerülésével minden érdeklődővel egyénileg foglalkoztunk. Ez a módszer lett aztán a jellemző közel tíz éven át, és talán ez a legkedveltebb, legkényelmesebb módja olvasóink számára ma is az ilyen irányú ismeretek megszerzésének.

Aztán a kilencevenes években egyetemünk valamennyi intézete és klinikája kielégitő mennyiségű és minőségű számítógépet vásárolt. Ezeket a számítógépeket csakhamar megfelelő technológiai színvonalon álló hálózat kapcsolta össze, hogy ne csupán intraneten keresztül tudjunk egymással kommunikálni, de ki tudjuk használni az internet kínálta lehetőségeket is.

Közben könyvtárunk is évről évre gyarapodott. A kezdetekhez képest, amikor csupán egy CD-alapú, bibliográfiai MEDLINE adatházist tudtunk olvasóink rendelkezésére bocsátani, napjainkra a különböző módon hozzáférhető bibliográfiai és teljes szövegű adatházisok egész sora a kínálat, amelyek az orvos- és egészség tudomány valamennyi szakterületét lefedik².

Az integrált könyvtári rendszer bevezetése, a megváltozott mennyiségű és minőségű elektronikus forrás³, technikai háttér, valamint az egyetemi hallgatók, oktatók, a gyógyításban közreműködők, kutatók szokásai változtatást követeltek a forrásismeretek terjesztése területén is. A rendelkezésre álló elektronikus forrásaink intranetre történő kihelyezésével egy időben megkezdtük a könyvtári foglalkozások át-szervezését is. Mindez gondos előkészítést, tájékozódást, igényfelmérést igényelt. Az eredmény az a többlépcsős projekt lett, amely az ezredfordulón kezdődött és reményünk szerint a szükségletek és lehetőségek által megszabott módon, tapasztalataink hozzáadásával állandóan fejlődve folyamatosan működik.

Az első lépésben *Könyvtári alapozó tréning* címmel hirdettünk meg csoportos könyvtári foglalkozásokat⁴. Célunk csupán az volt, hogy a rendelkezésre álló valamennyi elektronikus adatházist megmutassuk és az egyszerű keresést segítsük. A tréningre hallgatók, oktatók egyaránt jelentkezhetek. Az érdeklődés olyan hatalmas volt, hogy a nagyszámú jelentkezőből huszonhárom csoportot kellett szerveznünk, és a könyvtárunkban elhelyezett tizenöt számítógép is kevésnek bizonyult. A könyvtár on-line katalógusának bemutatása után az adatházisok egymás után kerültek „terítékre”. Közben jócskán biztosítottunk időt a keresőfelületek megismerésére, a keresések kipróbálására, összehasonlítására. A foglalkozások végén a résztvevők kérdőívet töltöttek ki, amelyből elégedettségükről, további elvárásaikról, ötleteikről, kritikai észrevételeikről szerettünk volna tájékozódni. A cikk címével választott mondat is egyik olvasóink véleményét tükrözi.

Ahhoz, hogy további lépésfokként szolgáló tanfolyamokat szervezhessünk, elemeztük a *Könyvtári alapozó tréning*en részt venni kívánók jelentkezési lapját. Többek között az derült ki, hogy a klinikáinkon dolgozók sokkal nagyobb számban küldték azokat vissza, mint ahányan valóban el tudtak jönni. Érdeklődésünkre

szinte valamennyien azt válaszolták, hogy rengeteg időt emészt fel az oda-visszautazás a könyvtár és a munkahelyük között.

Éppen ezért a második lépcsőként emlegetett tanfolyamot ettől kezdve magunk között csak a *Ha Mohamed nem megy a hegyhez...* címen emlegettük, ugyanis ezeket már nem a könyvtárunk falain belül szerveztük. Felkerestük levélben, e-mailben, telefonon, személyesen valamennyi intézet- és klinikaigazgatót, felajánlottuk, hogy igény esetén „házhoz megyünk”, és az intézetekben, klinikákon tartunk forrásismereti órákat.

És nem hiába kopogtattunk! A megkeresettek hatvannégy százaléka örömmel vette kezdeményezésünket, és igényt tartott szolgáltatásunk e formájára. Nem egy esetben a klinika összes orvosa előtt tartottuk meg foglalkozásainkat munkaidő után! Talán ezek a forrásismereti órák adták a legtöbbet számunkra – mind szakmailag, mind emberileg. Pedig a kihelyezett könyvtári foglalkozások sokkal nagyobb felkészültséget, koncentrációt várnak el munkatársainktól. Ezeket a tanfolyamokat azonos szakterületen dolgozó orvosok, egészségügyi dolgozók látogatják, akik spontán feltett kérdéseikben konkrét és speciális területre kíváncsiak. Embert próbáló, amikor egy-egy kérdés elhangzásakor azonnal meg kell találni a megfelelő adatbázist, és nyomban prezentálni, ha lehetséges, a teljes szöveges forrást. Nem szabad elfelejteni, hogy a rosszul megválaszolt kérdések hatására a könyvtáron keresztül elérhető forrásokba vetett hit a tét.

A tanfolyamainkat látogatók folyamatos visszajelzései egyre világosabbá teszik a következő lépcsőfokok körvonalait. Részint az orvostudományi kart látogató diákok ez irányú képzését céloztuk meg, részint az oktatókórházainkban folyó tudományos tevékenység megkönnyítése a célunk.

Most, hogy a kutatóink, oktatóink⁵ megismerték, megszerették és használják az általunk bemutatott elektronikus forrásokat, nyugodt szívvel láthatunk a hallgatók oktatásának előkészítéséhez. Bízunk abban, hogy munkánkat nagymértékben fogja segíteni, hogy az egyetemi oktatókkal immár egy nyelvet beszélünk, azonos forrásokból merítünk.

JEGYZETEK

- 1 Az alapító egy alkalommal a „könyvtárba való besorozás céljából” az Új Idők Illemdex-et is megvásárolta saját költségén.
- 2 Az egyetemi integráció óta szép számmal áll rendelkezésre a valamennyi oktatott tudományterületet felölelő elektronikus bibliográfia.
- 3 Külön meg kell említeni az OM által biztosított EISZ, valamint a NKÖM nyújtotta EBSCO adatbázisokat.
- 4 Ugyan projektort mindig kölcsön kellett kérnünk, vetítővászonként pedig egy fehér lepedő szolgált, de a lelkesedésünkkel mindezt feledtetni tudtuk.
- 5 Ha az oktatók nem ismerik, nem használják, nem propagálják a rendelkezésre álló elektronikus forrásokat, akkor a hallgatók sem veszik igazán komolyan a „könyvtári források ismerete” tárgyú foglalkozásokat.

Gracza Tünde–Somoskövi Istvánné